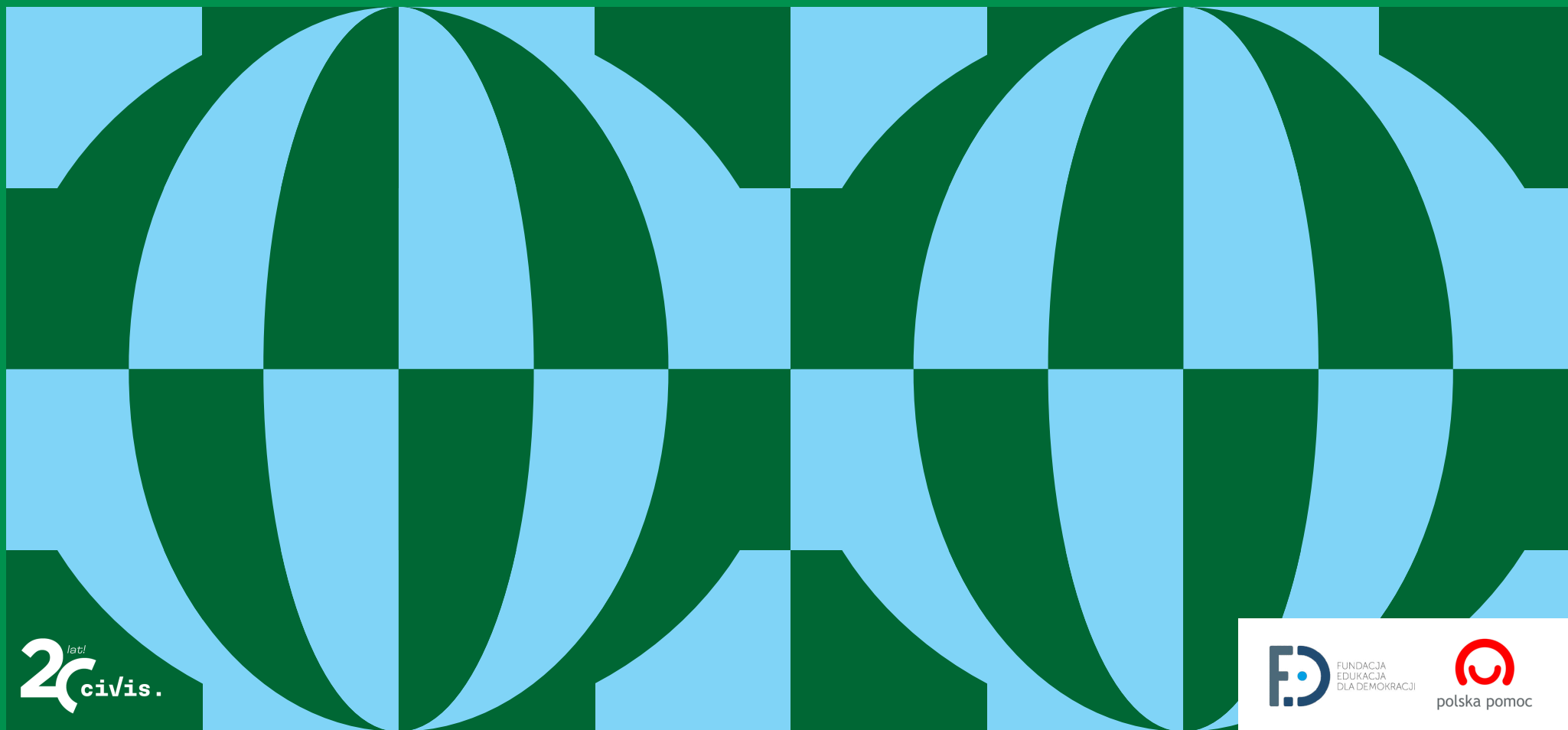

➔ Jak włączyć edukację globalną na lekcjach przedmiotowych?

Propozycje zagadnień do zrealizowania na lekcjach przedmiotowych w szkole branżowej

Autor: Piotr Sienkiewicz
Rok wydania: 2024
Wydawca: Fundacja Civi Polonus
www.civispolonus.org.pl

Niniejsza publikacja została wydana w ramach projektu „Zawodowcy w edukacji globalnej”. Broszura „Jak włączyć edukację globalną do codziennej pracy szkoły? Propozycja zagadnień do zrealizowania na lekcjach przedmiotowych w szkole branżowej” jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Piotra Sienkiewicza oraz Fundacji Civi Polonus. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2024. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej.

Projekt współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej

Spis treści

4	Czym jest edukacja globalna?
5	Język polski
7	Historia
9	Język obcy nowożytny
11	Biologia
13	Chemia
15	Fizyka
16	Geografia
18	Wychowanie fizyczne
19	Etyka
21	Informatyka
22	Biznes i zarządzanie
25	Edukacja obywatelska
27	Matematyka
29	Edukacja dla bezpieczeństwa
30	Polecane strony

Czym jest edukacja globalna?

Edukacja globalna to część kształcenia obywatelskiego i wychowania, która rozszerza ich zakres przez uświadamianie istnienia zjawisk i współzależności globalnych. Jej głównym celem jest przygotowanie odbiorców do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości. Przez współzależności rozumiemy wzajemne powiązania i przenikanie systemów kulturowych, środowiskowych, ekonomicznych, społecznych, politycznych i technologicznych.

Do aktualnych wyzwań globalnych zaliczyć można m.in.:

- zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa na świecie
- poprawę jakości życia w krajach Globalnego Południa,
- ochronę praw człowieka,
- zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz adaptację do zmian klimatu,
- budowanie partnerskich relacji gospodarczych i społecznych pomiędzy krajami globalnej Północy i globalnego Południa.

Szczególnie istotne w edukacji globalnej jest:

- tłumaczenie przyczyn i konsekwencji opisywanych zjawisk,
- przedstawianie perspektywy globalnego Południa,
- rozumienie świata jako złożonego i dynamicznie zmieniającego się systemu,
- kształtowanie krytycznego myślenia i zmiany postaw,
- ukazywanie wpływu jednostki na globalne procesy i wpływu globalnych procesów na jednostkę¹.

Edukacja globalna nie jest oddzielnym przedmiotem, lecz jej treści zostały zawarte w podstawie programowej poszczególnych przedmiotów kształcenia ogólnego. Rozszerza ona zakres kształcenia obywatelskiego i wychowania, rozwija w uczniach i uczennicach umiejętność krytycznego myślenia oraz pozwala na refleksję nad własną sprawczością. Edukacja globalna to przede wszystkim poszukiwanie rzetelnych informacji na temat problemów współczesnego świata oraz wykorzystywanie wiedzy w praktyce. Dzięki EG młodzi ludzie bardziej świadomie podejmują decyzje konsumenckie oraz chętniej podejmują działania na rzecz poprawy jakości życia innych ludzi. EG przyczynia się do rozwoju postaw empatii, tolerancji, szacunku i zrozumienia dla odmienności. Zwraca uwagę uczniów na takie wartości jak równość, solidarność, godność oraz wolność.

1 <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/edukacja-globalna-w-polsce>

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie.

Uczeń:

4) tworzy formy użytkowe, np. CV, podanie, wniosek, protokół, zażalenie

➔ Petycja w ważnej sprawie dla młodych ludzi

Wspólnie w klasie zastanówcie się nad głównymi wyzwaniami w Waszej gminie, powiecie lub województwie – np. w formie dyskusji. Propozycje pytań do dyskusji:

- Czego brakuje młodym ludziom?
- Co warto zmienić, by żyło się lepiej?
- Co zrobić, aby chronić środowisko?
- Jak zadbać o dobry rozwój wspólnoty?

Wybierzcie jedno wyzwanie. Zastanówcie się, jak konkretnie na nie odpowiedzieć – jakie zaproponować rozwiązania. W formie petycji lub wniosku przedstawcie tę propozycję lokalnym władzom.

*zadanie możliwe do wykonania w ramach ścieżki międzyprzedmiotowej z edukacją obywatelską.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie.

Uczeń:

9) wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych.

➔ Mój zawód a globalne współzależności

Uczniowie przygotowują mowę związaną z globalnymi wyzwaniami dotyczącymi branży, w której się kształcą, np:

- Jak w mojej pracy mogę przyczynić się do ograniczenia zmian klimatycznych?
- Jak moja branża zależy od innych regionów świata?
- Moje wizja – jak będzie wyglądać praca w mojej branży za 20 lat?

Uczniowie w mowie odwołuje się do faktów i na ich bazie formułuje własne opinie. Warto uświadomić ich, czym są Cele Zrównoważonego Rozwoju i zachęcić do powiązania ich z wyzwaniami.

Lektura obowiązkowa:

Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*

➔ Konflikt pokoleń

Zagadnienia do dyskusji:

- Czy zgadzasz się, że młodość jest zdolna do czynienia cudów? Jakie cuda mogłaby dokonać w obecnych czasach współczesna młodzież?
- Gdyby Mickiewicz żył współcześnie, to do jakich zmian by nawoływał? Co stanowiłoby wspólne dobro, o które razem walczyli by młodzi?
- Co stanowi wspólne dobro, o które mogliby zadbać, młodzi z Twojej okolicy, ale też młodzi z innych części Polski, Europy, Świata?

Lektura obowiązkowa:
Molier, *Skąpiec*

➔ Pieniądz jako wartość

- Czy dzieło Moliera, Twoim zdaniem, nadal jest aktualne. Czy pieniądz rządzi światem?
- Na jakich wartościach powinno opierać się współczesne społeczeństwo. Czy są to wartości uniwersalne dla całej społeczności międzynarodowej?
- Kogo dziś moglibyśmy nazwać Skąpcem?
- Jaki widzisz związek między morałem Moliera a poniższymi danymi?

„Całym krajom grozi bankructwo, a kraje najuboższe wydają obecnie cztery razy więcej na spłatę długów wobec bogatych wierzycieli niż na opiekę zdrowotną. Trzy czwarte rządów na świecie planuje cięcia wydatków sektora publicznego - w tym na opiekę zdrowotną i edukację - o 7,8 biliona dolarów w ciągu najbliższych pięciu lat” - czytamy. Oxfam wezwał też „do systemowego i szeroko zakrojonego wzrostu opodatkowania najbogatszych, aby zwrócono zyski uzyskane podczas kryzysu, napędzane publicznymi pieniędzmi i spekulacjami. „Dziesięciolecie obniżek podatków dla najbogatszych i korporacji podsycało nierówności, a najubożsi w wielu krajach płacą wyższe stawki podatkowe niż miliarderzy” - podkreślono w dokumencie. Jako przykład podano Elona Muska, jednego z najbogatszych ludzi na świecie, który w latach 2014-2018 płacił „rzeczywistą stawkę podatkową” w wysokości około 3 procent, natomiast Aber Christine, sprzedawca mąki w Ugandzie, który zarabia 80 dolarów miesięcznie, płaci stawkę podatkową w wysokości 40 procent.

<https://tvn24.pl/biznes/ze-swiata/w-trakcie-pandemii-1-procent-najbogatszych-zarobil-prawie-2-razy-wiecej-niz-reszta-populacji-raport-oxfam-st6634505>

Lektura obowiązkowa:
Sławomir Mrożek, *Tango*

➔ W poszukiwaniu wartości

Zagadnienia do dyskusji:

- Jaki świat jest lepszy - oparty na ograniczeniach i przymusie czy na nieograniczonej wolności?
- Czy model społeczeństwa oparty na nadmiernej konsumpcji ma szansę sprostać współczesnym wyzwaniom i zmianom klimatycznym?
- Przeciwno czemu młodzi dziś powinni się buntować?

➔ Państwo totalitarne

Zagadnienia do dyskusji

- Co stanowi istotę władzy? Jaki jest cel władzy?
- Co chciał dzięki władzy osiągnąć Artur, a co Edek?
- Jak władza może wspierać osiągnięcie ważnych celów - np. Celów Zrównoważonego Rozwoju?

Historia

II. Średniowieczne kręgi kulturowe.

Uczeń:

1. charakteryzuje łaciński, bizantyjski i arabski krąg kulturowy;
- 3) wyjaśnia, na czym polegał uniwersalny charakter kultury średniowiecza.

→ Nauka łączy. W jaki sposób następował w średniowieczu transfer wiedzy między światem wschodu a Europą?

- Jaką rolę odgrywały uniwersytety w średniowiecznej Europie?
- W jaki sposób Arabowie zachowali dzieła antycznych Europejczyków?
- Jakie osiągnięcia Arabowie przekazali Europejczykom?
- Jak dzisiaj rozpowszechnia się informacje?
- Co Waszym zdaniem dziś stanowi źródło wiedzy dla ludzi w waszym wieku?
- Skąd dzisiaj czerpiesz wiedzę dot. branży, w której się kształcisz?

Propozycja: Przeanalizuj ranking uniwersytetów – czy tylko w Europie znajdują się uczelnie wyższe?

V. Wyzwania czasów nowożytnych.

Uczeń:

1. przedstawia przyczyny i skutki zamorskiej ekspansji Europejczyków od czasu wielkich odkryć geograficznych;

→ Dlaczego Europejczycy podbijali zamorskie tereny i jakie niósł to skutki?

- Które państwa prowadziły ekspansję?
- Jakie tereny były podbijane przez Europejczyków?
- Jaki jest związek między tymi terytoriami a współczesną mapą globalnego Południa i globalnej Północy?
- Które państwa dzisiaj prowadzą ekspansję terytorialną, gospodarczą, kulturową?
- Jak przebiega ta ekspansja w branży, w której kształcą się osoby uczące się (np. samochody elektryczne z Azji, kosmetyki produkowane z surowców z globalnego Południa, żywność uprawiana w krajach globalnego Południa)?

VI. Rzeczpospolita Obajga Narodów

Uczeń:

2. przedstawia postanowienia i ocenia znaczenie unii lubelskiej;

→ Czym jest unia państw?

- Dlaczego Polska i Litwa zawarły unię? Jakie wartości o tym zdecydowały?
- Jakie inne unie znasz?
- Co Twoim zdaniem oznaczają słowa Jana Pawła II *Od unii lubelskiej do Unii Europejskiej*?
- Sprawdź jakie inne unie państw istnieją współcześnie (np. Unia Afrykańska, Unia Narodów Południowoamerykańskich).

XIV. Geneza i charakter II wojny światowej.

Uczeń:

4) omawia przykłady eksterminacji narodów, z uwzględnieniem eksterminacji polskiej warstwy przywódczej, Holokaustu i zagłady Romów;

➔ Eksterminacja - globalne zjawisko - dlaczego do niego dochodzi?

- Jak naziści tłumaczyli konieczność eksterminacji określonych grup ludności?
- Dlaczego społeczeństwa Europy pozwoliły na eksterminację?
Co ułatwiło przeprowadzenie eksterminacji?
- Gdzie w ostatnim stuleciu dochodziło do eksterminacji ludności?
Czy jest to zjawisko zależne od położenia geograficznego?
- Co można zrobić, żeby to zjawisko się nie powtórzyło?

XVI. Europa i świat w dobie zimnowojennych podziałów

Uczeń:

6) charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w II połowie XX w., z uwzględnieniem zjawiska kultury masowej.

➔ Kultura masowa - czym jest i jak się zmienia?

- Jaki wpływ ma globalizacja na kulturę masową?
- Co łączyło, a co różniło społeczeństwa Wschodu i Zachodu, globalnego Południa i Północy w II połowie XX wieku?
- Co sprzyja rozprzestrzenianiu się danych wzorców kulturowych?
- Jak zmieniała się po II wojnie światowa kultura masowa związana z branżą, w której się kształcisz (np. motoryzacja, moda - ubrania, fryzury, architektura, fotografia, urządzenia elektroniczne)?

Język obcy nowożytny

I. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych i fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów:

14) państwo i społeczeństwo (np. wydarzenia i zjawiska społeczne, problemy współczesnego świata).

IV. Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne, w tym wypowiedzi umożliwiające komunikowanie się w środowisku pracy:

1) opisuje ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska;
3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;

→ Dane statystyczne.

Zadanie

Wyszukaj dane dotyczące sektora przemysłu lub usług związanych z branżą, w której się kształcisz.

Możesz wykorzystać dane zawarte na stronach:

- <https://data.worldbank.org/indicator>
- <https://www.statista.com/>

Zapoznaj się z nimi. Czego się z nich dowiedziałeś? Sformułuj własny wniosek.

→ Znani ludzie - laureaci Nagrody Nobla

Zadanie:

Znajdź informacje na temat wybranego laureata lub laureatki nagrody Nobla pochodzącego z globalnego Południa:

- skąd pochodzi;
- za jakie zasługi otrzymał/otrzymała nagrodę Nobla.

Przedstaw zdobyte informacje.

Przykładowe postacie:

- Kailash Satyarthi
<https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2014/satyarthi/facts/>
- Malala Yousafzai
<https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2014/yousafzai/facts/>
- Maria Ressa
<https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2021/ressa/facts/>
- Narges Mohammadi
<https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2023/mohammadi/facts/>

IV. Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne, w tym wypowiedzi umożliwiające komunikowanie się w środowisku pracy:

9) przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady);

➔ Opis trasy transportu produktów

Wybierz produkt stosowany w branży, w której się kształciłeś (np. akumulatory, barwniki, kosmetyki, półprzewodniki) pochodzący z państw globalnego Południa. Zastanów się, jaką trasę pokonują, aby dotrzeć do Polski – opisz ją.

VI. Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach, w tym związanych z komunikowaniem się w środowisku pracy:

8) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca; prowadzi proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego;

➔ Carbon Footprint - ślad węglowy

W firmie, w której odbywasz praktyki, zorganizowano konkurs. Pracownicy mają zaproponować, jak ograniczyć ślad węglowy (carbon footprint). Przedstaw swoją propozycję.

Więcej o śladzie węglowym, w tym narzędzie do jego szacowania:
<https://www.carbonfootprint.com/>

VII. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, formularz, e-mail, komentarz, wpis na czacie lub forum) w typowych sytuacjach, w tym związanych z komunikowaniem się w środowisku pracy:

3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz lub ankietę);

➔ Zapytanie w sprawie neutralności klimatycznej

Przedsiębiorstwo, w którym pracujesz, zwraca uwagę na zrównoważony rozwój i osiągnięcie celów klimatycznych. Twój szef poprosił Cię, abyś dowiedział się, jakie działania na rzecz neutralności klimatycznej podejmuje firma planująca z Wami współpracować. Napisz do jej przedstawiciela krótki e-mail z pytaniem w tej sprawie.

VII. Biotechnologia.

Uczeń:

4) przedstawia potencjalne korzyści i zagrożenia wynikające z zastosowania organizmów modyfikowanych genetycznie w rolnictwie, przemyśle, medycynie i badaniach naukowych; podaje przykłady produktów otrzymanych z wykorzystaniem modyfikowanych genetycznie organizmów;

➔ Produkty GMO

Zachęcenie do wyszukania informacji i przeprowadzenia rozmowy o tym:

- Jakie produkty powstają z wykorzystaniem genetycznie modyfikowanych mikroorganizmów? (np. insulina wykorzystywana do leczenia cukrzycy czy interferony stosowane w leczeniu różnych typów nowotworów i infekcji wirusowych, jak np. wirusowego zapalenia wątroby)
- Jakie znasz argumenty za, a jakie przeciw stosowaniu GMO? Które z nich bazują na faktach, a które na opiniach?
- W jaki sposób stosowanie GMO może wesprzeć mieszkańców globalnego Południa, a w jaki sposób im zaszkodzić?

Warto zajrzeć:

<https://us.edu.pl/no-limits-gmo-nadzieja-czy-droga-do-zatracenia/>

https://repozytorium.uni.wroc.pl/Content/99741/02_04_T_Korbutowicz_Zywnosc_genetycznie_modyfikowana_na_swiecie.pdf

<https://zpe.gov.pl/a/zywnosc-genetycznie-modyfikowana-nadzieje-i-obawy/D5vwmdKu3>

IV. Budowa i fizjologia człowieka.

2. Odżywianie się.

Uczeń:

11) przedstawia znaczenie badań diagnostycznych (gastroskopia, kolonoskopia, USG) w profilaktyce chorób układu pokarmowego, w tym raka żołądka, raka jelita grubego.

4. Wymiana gazowa i krążenie. Uczeń:

5) przedstawia znaczenie badań diagnostycznych w profilaktyce chorób układu oddechowego (RTG klatki piersiowej);

➔ Rozprzestrzenianie się chorób

Zagadnienia do omówienia z uczniami:

- Jak zmiany klimatu wpływają na rozprzestrzenianie się chorób?
- Jak zachowania ludzi wpływają na rozprzestrzenianie się chorób?
- Jakie choroby z globalnego Południa przenoszą się do globalnej Północy?

Opis przypadków:

- Gorączka dengi

<https://smoglab.pl/denga-rosnie-w-sile-przez-cieple-zimy-i-upalne-lata-jest-juz-w-europie/>

- Gorączka krymsko-kongijska

https://ios.edu.pl/wp-content/uploads/2022/01/KOZK_Zmiana-klimatu-a-choroby-zakazne_raport.pdf

IX. Różnorodność biologiczna, jej zagrożenia i ochrona.

Uczeń:

3) wyjaśnia związek między rozmieszczeniem biomów a warunkami klimatycznymi na kuli ziemskiej;

➔ Różnorodność klimatyczna

Zagadnienia do omówienia z uczniami:

- Co daje nam różnorodność klimatyczna?
- Jak zmienia się różnorodność klimatyczna? Co na to wpływa?
- Jak zmiana pokrycia terenu wpływa na albedo (zdolność odbijania światła) i co z tego może wynikać?

Źródło:

<https://naukaoklimacie.pl/aktualnosci/nowe-klimaty-ziemi-o-nich-nie-bylo-na-geografii>

Chemia

I. Metale i niemetale.

Uczeń:

5) wyszukuje, porządkuje, porównuje

i prezentuje informacje o:

a) współczesnych źródłach prądu stałego (akumulator, bateria, ogniwo paliwowe)

➔ **Kobalt - niezbędny pierwiastek w transformacji energetycznej**

Zagadnienia do omówienia z uczniami:

- Czym jest kobalt?
- Do czego wykorzystuje się kobalt?
- Skąd pochodzi kobalt?
- Jak jest wydobywany?

Źródło:

Kobalt - ciemna strona transformacji energetycznej, ARTE.tv

<https://www.youtube.com/watch?v=IUqraDAD5ps>

<https://forsal.pl/swiat/artykuly/8656111.kobalt-globalny-popyt-zalezy-od-rzemieslniczych-kopalni-w-kongo.html>

<https://smoglab.pl/kobalt-tego-nie-wiesz-o-swoim-smartfonie-nasze-dzieci-umieraja-jak-psy/>

III. Chemia gleby.

Uczeń:

6) wyszukuje, porządkuje, porównuje

i prezentuje informacje o:

a) rodzajach i źródłach zanieczyszczeń powietrza, wody, gleby oraz o sposobach ochrony środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem i degradacją;

b) sposobach pozyskiwania wody pitnej.

➔ **Czy warzywa z przydomowych ogródków są zdrowe?**

Zagadnienia do omówienia z osobami uczącymi się:

- Dlaczego warto spożywać produkty lokalne?
- Czy gleba w Polsce i w Europie jest czysta?
- Co zrobić, aby korzystać z czystej gleby?

Źródła:

<https://esdac.jrc.ec.europa.eu/esdacviewer/euso-dashboard/>

<https://inspekty.pl/czy-warzywa-uprawiane-w-miescie-sa-zatrute/>

<https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C87310%2Ckogorek-dynia-czy-cukinia-oczyszcza-glebe.html>

VII. Chemia opakowań i odzieży.

Uczeń:

2) klasyfikuje włókna na naturalne (białkowe i celulozowe), sztuczne i syntetyczne; wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje o zastosowaniach włókien;

→ Włókna do produkcji odzieży

- Z jakich włókien produkuje się ubrania?
- Sprawdź skład ubrań, które masz w szafie. Które z nich są naturalne, a które sztuczne?
- Które z włókien można nazwać mikroplastikiem?
- Jak mikroplastik uwalnia się i zanieczyszcza wodę? (np. pranie)
- Co możesz zrobić, żeby ograniczyć uwalnianie mikroplastiku?

https://www.youtube.com/watch?v=HH8_7SCgkSc

<https://www.gov.pl/web/nauka/naukowcy-sggw-pracuja-nad-filtrem-do-mikroplastiku>

<https://oko.press/sposob-na-mikroplastiki-i-wieczne-chemikalia>

Fizyka

V. Fale.

Uczeń:

6) opisuje jakościowo zjawisko całkowitego wewnętrznego odbicia (światłowodów)

→ Zjawisko wewnętrznego odbicia światła

Gdzie w przyrodzie ma miejsce zjawisko całkowitego wewnętrznego odbicia światła?

- światłowody:
  - Jak rozłożona jest sieć światłowodów podmorskich – gdzie jest ich najwięcej?
  - Jak światłowody łączą globalne Południe i globalną Północ?
<https://www.submarinecablemap.com/>
- obróbka kamieni jubilerskich:
  - Skąd pochodzi większość kamieni szlachetnych?
  - Jak powstają kamienie szlachetne?

VI. Atom i jego jądro.

Uczeń:

opisuje zasadę działania elektrowni jądrowej oraz wymienia korzyści i zagrożenia płynące z energetyki jądrowej;

→ Elektrownie jądrowe

- Gdzie znajdują się elektrownie jądrowe?
- Jakie zalety i jakie zagrożenie wiążą się z energią jądrową?

Zorganizuj debatę: Z jakich źródeł powinniśmy w Polsce czerpać energię?

<https://zielonagospodarka.pl/do-zeroemisyjnosci-jednak-daleko-globalne-poludnie-stawia-na-gaz-14400>

<https://www.gov.pl/attachment/46b33eb3-d414-4e9c-893b-92c0393bcb35>

<https://swiadomieoatomie.pl/>

Moduły fakultatywne.

1. Moduł A. Tematy:

- 1) eksploracja Kosmosu: uwarunkowania i ograniczenia, loty kosmiczne, pojazdy i aparatura pomiarowa;
- 2) narzędzia obserwacyjne astronomii;

→ Starlinki - szansa czy zagrożenie?

- Czym są starlinki, kto je stworzył i finansuje?
- W czym starlinki przeszkadzają, stanowią zagrożenie?
- Jak starlinki mogą wspierać ludzi?
- W jakim stopniu mamy jako społeczność międzynarodowa wpływ na wykorzystanie starlinków?

<https://www.benchmark.pl/aktualnosci/starlink-zagrozenie-radiowe-zderzenia.html>

<https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/starlinki-utrudniają-prowadzenie-badan-astronomicznych/>

<https://itbiznes.pl/bezpieczenstwo/starlink-spacex-powodz-lacznosc-polska/>

<https://cyberdefence24.pl/armia-i-sluzby/wajna-rosja-uzywa-starlinkow-do-czego>

<https://polskieradio24.pl/arttykul/3386669,proby-laserowe-miedzy-satelitami-rosja-chce-miec-swoje-starlinki>

Geografia

IV. Hydrosfera: zasoby wód na Ziemi, prądy morskie, sieć rzeczna, lodowce.

Uczeń:

2) omawia układ powierzchniowych prądów morskich oraz ocenia ich wpływ na życie i gospodarkę człowieka;

→ Ciepłe prądy morskie

Przyjrzyj się mapie prądów:

- Skąd płyną prądy morskie docierające do Europy?
- Dokąd płyną prądy morskie z Europy?
- Jaki wpływ mają prądy morskie zimne, a jakie ciepłe?
- Jak prądy morskie wpływają na półkulę południową i północną?

<https://www.imgw.pl/wydarzenia/jak-wplywa-na-klimat-cyrkulacja-termohalinowa>

VIII. Podział polityczny i zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego świata: mapa podziału politycznego, procesy integracyjne na świecie, konflikty zbrojne i terroryzm, podstawowe wskaźniki rozwoju.

Uczeń:

1) posługuje się mapą podziału politycznego świata do analizy procesów społeczno-ekonomicznych;

→ Globalne Południe i Północ

- Jak przebiega granica między globalnym Południem i Północą?
- Jak współzależą od siebie globalne Południe i Północ?
- Z jakiego powodu lepiej posługiwać się pojęciami globalnego Południa i Północy, a nie krajami trzeciego świata lub rozwijającymi się?

<https://www.globalna.edu.pl/globalnie3/>

<https://www.money.pl/gospodarka/jakie-sa-polskie-priorytety-na-globalnym-poludniu-relacja-z-krynica-forum-2024-7073099673025440a.html>

https://www.youtube.com/watch?v=Onuo4u1ug3I&t=74s&pp=ygUSZ2xvYmFsbmUgcG_FgnVkbml

XVII. Człowiek a środowisko geograficzne – konflikty interesów: wpływ działalności człowieka na atmosferę na przykładzie smogu, inwestycji hydrologicznych na środowisko geograficzne, rolnictwa i górnictwa na środowisko przyrodnicze, konflikt interesów człowiek– środowisko, działania proekologiczne.

Uczeń:

1) wykazuje na przykładzie wybranych miejscowości wpływ działalności człowieka na powstawanie smogu, podaje przyczyny jego powstawania oraz proponuje sposoby zapobiegania jego występowaniu;

➔ Zanieczyszczenie powietrza - globalne wyzwanie

- Jak sprawdzić stan powietrza w mojej okolicy, na świecie?
- Czy smog jest problemem wyłącznie w Polsce?
- Jakie skutki niesie zanieczyszczenie powietrza?
- W których państwach jakość powietrza jest dobra? Dlaczego – jaki wpływ na stan powietrza ma położenie geograficzne, a jakie działalność człowieka?
- Czym jest zanieczyszczenie światłem?
- Jakie skutki niesie zanieczyszczenie światłem?
- Które regiony są najbardziej zanieczyszczone światłem?
- Co jako obywatele możemy zrobić, aby ograniczyć zanieczyszczenie powietrza?

Zadanie:

Zaprojektuj działanie służące ograniczeniu smogu lub zanieczyszczenia światłem w Twojej okolicy. Co możesz zrobić, aby odnieść sukces w tym zakresie? Jakiego wsparcia potrzebujesz, gdzie możesz je znaleźć?

<https://www.iqair.com/pl/world-air-quality?srsId=AfmBOopUeRTNRiX6zQj1rxAx7EyxItTjL4wMEifIKRxEaX7ES18Apj2>

<https://airly.org/map/pl/>

<http://www.wygasz.edu.pl/index.php/zanieczyszczenie-swiatlem.html>

<https://cires.colorado.edu/Artificial-light>

Wychowanie fizyczne

II. Aktywność fizyczna.

2. W zakresie umiejętności.

Uczeń:

3) opracowuje i wykonuje zestaw ćwiczeń w zakresie treningu funkcjonalnego, ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki bólów kręgosłupa;

➔ **Ból pleców jako cywilizacyjna choroba globalna**

- Dlaczego ból krzyża dotyka tak wielu ludzi? Jakie są jego przyczyny?
- Dlaczego ból krzyża jest chorobą globalną?
- Jakie konsekwencje niesie ból pleców?
- Jakie ćwiczenie podejmować, aby uniknąć bólu pleców?

<https://www.klinikaoczna.pl/reumatologia/Bol-krzyza-powszechna-przyczyna-niepelnosprawnosci,12776.html>

<https://ppm.sum.edu.pl/docstore/download/SUMbc2afa9d91404f5d8c0731e60e1c53e8/%C5%81%C4%99cka+Marta-A.wcag.pdf>

II. Aktywność fizyczna.

2. W zakresie umiejętności.

Uczeń:

7) diagnozuje, planuje i organizuje własną tygodniową aktywność fizyczną, wykorzystując nowoczesne technologie (urządzenia monitorujące, aplikacje internetowe), z uwzględnieniem rekomendacji (np. WHO);

➔ **Rekomendacje WHO**

- Czym jest WHO?
- Na czym polegają rekomendacje WHO?
- O których rekomendacjach WHO mógłbyś poinformować swoich bliskich (np. babcie i dziadków)?

<https://ncez.pzh.gov.pl/aktywnosc-fizyczna/nowe-zalecenia-who-dotyczace-aktywnosci-fizycznej>

V. Kompetencje społeczne.

Uczeń:

4) pełni rolę organizatora, zawodnika, sędziego i kibica w zawodach sportowych;

➔ **Fair play**

- Czym jest zasada fair play w sporcie, w tym w ruchu olimpijskim?
- Po czym inni poznają, że przestrzegam zasady fair play?
- Jak przenieść zasadę fair play do innych dziedzin życia?

<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/kse/article/download/36401/31139/78608>

<https://olimpijski.pl/fair-play-nadrzedna-zasada-w-sporcie-2/>

Etyka

II. Wybrane zagadnienia etyki szczegółowej (praktycznej, stosowanej, zawodowej).

1. Etyka życia osobistego (indywidualnego).

Uczeń:

2) identyfikuje i analizuje problem szczęścia, rozważa relację szczęścia do moralności;

→ Prawo do szczęścia

- Czym są prawa człowieka? Jakie prawa znasz?
- Jak rozumiesz znaczenie prawa do szczęścia?
- Jak Twoim zdaniem można zapewnić prawo do szczęścia młodym ludziom w Twojej okolicy?
- Czym dla Ciebie jest szczęście?
- Co państwo może zrobić, żeby stworzyć warunki do realizacji prawa do szczęścia?
- W których państwach żyją najszczęśliwsi ludzie? Czy są wśród nich państwa globalnego Południa?

<https://worldhappiness.report/ed/2024/happiness-of-the-younger-the-older-and-those-in-between/#ranking-of-happiness-2021-2023>

<https://tvn24.pl/swiat/najszczesliwsze-kraje-swiata-2024-ranking-world-happiness-report-na-ktorym-miejscu-polska-st7829470>

II. Wybrane zagadnienia etyki szczegółowej (praktycznej, stosowanej, zawodowej).

3. Etyka społeczna i polityczna.

Uczeń:

12) identyfikuje i analizuje problemy moralne dotyczące kwestii wolności słowa i jej granic;

→ Przeróbka hymnu państwowego - wolność słowa czy obraza?

Zapoznaj się ze sprawą zmiany słów hymnu według przeróbki Jasia Kapeli.

Zastanów się i porozmawiaj o tym, czy Twoim zdaniem:

- zmiana słów hymnu państwowego była uzasadniona?
- zmiana słów hymnu jest przejawem wolności słowa czy obrazą symboli państwowych?
- jak oceniasz to wydarzenie?
- jak istotna jest wolność słowa?

<https://www.press.pl/tresc/58886,jas-kapela-mial-prawo-wykonac-hymn-polski-ze-zmienionymi-slowami>

<https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2019-10-14/hymn-ze-zmienionymi-slowami-sad-orzekl-ws-jasia-kapeli/>

<https://www.youtube.com/watch?v=dAX4vJiO9Aw>

II. Wybrane zagadnienia etyki szczegółowej (praktycznej, stosowanej, zawodowej).

6. Etyki zawodowe.

Uczeń:

6) tworzy kodeks etyczny klasy (szkoły).

5. Etyka środowiskowa.

Uczeń:

3) formułuje argumenty na rzecz ochrony przyrody, angażuje się w działania na rzecz ochrony środowiska.

→ Propozycja zadania: Opracowanie kodeksu świadomego konsumenta

- Na co zwracasz uwagę podejmując decyzje zakupowe? Przykłady:
  - skład produktu;
  - państwo pochodzenia;
  - lokalność;
  - przebyta trasa produktu;
  - sposób podziałów zysku ze sprzedaży produktu (czy jest sprawiedliwy – czym jest ta sprawiedliwość)?
- W jaki sposób pokazujesz innym, jak być świadomym konsumentem?
- Skąd czerpiesz informacje potrzebne do świadomego podjęcia decyzji zakupowych?

II. Wybrane zagadnienia etyki szczegółowej (praktycznej, stosowanej, zawodowej).

3. Etyka społeczna i polityczna.

Uczeń:

11) rozpoznaje różne przejawy kłamstwa, zna społeczne skutki kłamstwa, dokonuje moralnej oceny kłamstwa;

→ Greenwashing, czyli ekościema

- Czym jest greenwashing?
- Jakie znasz przykłady greenwashingu?
- Czy doświadczyłeś/aś greenwashingu?
- Jak uniknąć greenwashingu?

<https://climateandstrategy.com/blog/czym-jest-greenwashing-i-jak-sie-przed-nim-bronic-analiza-zjawiska-z-perspektywy-przedsiębiorców-i-konsumentów/>

<https://www.youtube.com/shorts/a3acjVNsIw4?app=desktop>

Informatyka

II. Programowanie i rozwiązywanie problemów, z wykorzystaniem komputera oraz innych urządzeń cyfrowych.

Uczeń:

3) wyszukuje w sieci potrzebne informacje i zasoby, ocenia ich przydatność oraz wykorzystuje w rozwiązywanych problemach.

→ Twój ślad węglowy

Zadanie:

Znajdź w Internecie aplikację służącą do wyliczenia śladu węglowego. Oblicz swój. Omów wyniki z kolegą/koleżanką. Jak oceniasz przydatność tej aplikacji? Co możesz zrobić, żeby ograniczyć ślad węglowy?

Przykładowa aplikacja:

<https://kalkulatorsladuweglowego.pl/calc.html>

III. Postępowanie się komputerem, urządzeniami cyfrowymi i sieciami komputerowymi.

Uczeń:

3) charakteryzuje sieć Internet, jej ogólną budowę i usługi.

→ Czy sztuczna inteligencja jest ekologiczna?

- Jak AI wpływa na środowisko?
- Jaki jest ślad węglowy AI?
- Jak AI może służyć dobru planety?
- Jak korzystanie z Internetu wpływa na środowisko?
- Jakie nawyki pomogą w korzystaniu z Internetu w zrównoważony sposób?

Zadanie:

Opracujcie kodeks zrównoważonego korzystania z Internetu. Rozpromujcie go w szkole.

<https://ekotablica.pl/ekoinspiracje/czy-internet-jest-eko-troska-o-srodowisko-w-cyfrowym-swiecie>

<https://www.komputerswiat.pl/aktualnosci/wydarzenia/generatywna-ai-zwieksza-emisje-dwutlenku-wegla-ten-trend-nie-wyhamuje/kgq0kkj>

<https://planbe.eco/blog/slady-weglowe-ai-jak-popularnosc-sztucznej-inteligencji-wplywa-na-klimat/>

V. Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa.

Uczeń:

1) postępuje zgodnie z zasadami netykiety oraz regulacjami prawnymi dotyczącymi: ochrony danych osobowych, ochrony informacji oraz prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej w dostępie do informacji; jest świadomy konsekwencji łamania tych zasad;

→ Jak przedstawiać ludzi, sytuacje, zjawiska dot. globalnego Południa? (netykieta)

- Czym jest Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów globalnego Południa?
- Na co zwrócić uwagę wykorzystując zdjęcia przedstawiające globalne Południe?
- Czego nie robić przedstawiając wiadomości, ludzi związanych z globalnym Południem?

Zadanie:

Zróbcie zdjęcie sytuacji związanej z branżą, w której się kształcicie lub w miejscowości, w której mieszkacie, uczycie się, w taki sposób, aby była ona możliwa zarazem do pozytywnego lub negatywnego zinterpretowania.

Biznes i zarządzanie

III. Gospodarka rynkowa: przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej, cechy gospodarki rynkowej, rodzaje rynków, mechanizm rynkowy, podmioty gospodarki rynkowej, podmioty ekonomii społecznej, parametry charakteryzujące gospodarkę, budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego, rola państwa w gospodarce, konsument na rynku, patriotyzm gospodarczy.

Uczeń:

6) identyfikuje podstawowe parametry charakteryzujące gospodarkę (w tym produkt krajowy brutto (PKB), inflacja, zatrudnienie, bezrobocie);

III. Gospodarka rynkowa: przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej, cechy gospodarki rynkowej, rodzaje rynków, mechanizm rynkowy, podmioty gospodarki rynkowej, podmioty ekonomii społecznej, parametry charakteryzujące gospodarkę, budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego, rola państwa w gospodarce, konsument na rynku, patriotyzm gospodarczy.

Uczeń:

7) analizuje źródła wpływów i kierunki wydatków budżetu państwa oraz przykładowej jednostki samorządu terytorialnego, wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na funkcjonowanie państwa i gospodarki;

→ Czym jest rozwój?

- Jak rozumiesz rozwój państwa, społeczeństw?
- Co powinno być wyznacznikiem rozwoju państwa?
- Jakie znasz wskaźniki rozwoju państwa?
- Czym jest wskaźnik HDI?
- Ranking najszczęśliwszych państw świata – jakie wnioski z niego wyciągasz?

Zadanie: Opracujcie w grupie kryteria, według których warto oceniać rozwój państwa (weźcie pod uwagę środowisko oraz warunki życia starszych grup społecznych).

<https://worldhappiness.report/>

→ Niskie czy wysokie podatki?

- Wysokie czy niskie podatki – które rozwiązanie jest Twoim zdaniem lepsze?
- W których państwach są wyższe stawki podatkowe, a w których niższe? Jak to wygląda w Europie?
- Jakie wyciągasz z tego wnioski?
- Dlaczego Twoim zdaniem, jakość życia w państwach z wysokimi podatkami jest wyższa, niż w tych z niższą stawką podatkową?

<https://worldpopulationreview.com/country-rankings/highest-taxed-countries>

III. Gospodarka rynkowa: przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej, cechy gospodarki rynkowej, rodzaje rynków, mechanizm rynkowy, podmioty gospodarki rynkowej, podmioty ekonomii społecznej, parametry charakteryzujące gospodarkę, budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego, rola państwa w gospodarce, konsument na rynku, patriotyzm gospodarczy.

Uczeń:

9) rozumie, na czym polega współczesny patriotyzm gospodarczy, i dostrzega jego przejawy m.in. w uczciwym prowadzeniu i rozwijaniu działalności gospodarczej w Polsce, płaceniu podatków w Polsce, wykorzystywaniu rodzimych technologii, kupowaniu polskich produktów.

➔ Czym jest patriotyzm gospodarczy?

- Czym dla Ciebie jest patriotyzm gospodarczy?
- Czy uważasz siebie za patriotę/kę gospodarczego/a?
- Jak sprawdzasz czy produkt jest "polski"?

Zadanie: Znajdź informacje o aplikacji POLA, co o niej myślisz?

<https://fips.pl/czym-jest-patriotyzm-gospodarczy/>

<https://www.obserwatorfinansowy.pl/multimedia/video/polacy-popieraja-patriotyzm-gospodarczy/>

VI. Przedsiębiorstwo: zarządzanie przedsiębiorstwem, własny biznes i jego otoczenie, finanse przedsiębiorstwa, etyka w biznesie, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw.

Uczeń:

9) rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie, w tym przejawy korupcji w życiu gospodarczym, oraz rozumie istotę i cele społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw;

➔ Ruch spółdzielczy

- Jakie znasz przykłady spółdzielni?
- Czy w branży, w której się kształcisz, działają spółdzielnie?
- Jakie są korzyści płynące z zakładania spółdzielni?

Zapoznaj się z organizacją Fair Trade – jakie korzyści ze stowarzyszenia się mają rolnicy współpracujący z Fair Trade?

Zadanie: Wyobraź sobie, że zakładasz spółdzielnię związaną z branżą, w której się kształcisz. Opracuj dla niej biznesplan.

VI. Przedsiębiorstwo: zarządzanie przedsiębiorstwem, własny biznes i jego otoczenie, finanse przedsiębiorstwa, etyka w biznesie, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw.

Uczeń:

10) dokonuje prezentacji koncepcji własnego biznesu i na podstawie komunikatów zwrotnych modyfikuje jej elementy.

➔ **Pomysł na biznes**

Zapoznaj się z ideą sprawiedliwego handlu. Możesz skorzystać ze stron:

<https://www.sprawiedliwyhandel.pl/>

<https://www.fairtrade.org.pl/sprawiedliwy-handel/co-jest-sprawiedliwy-handel-fair-trade/>

<https://www.arte.tv/pl/videos/108338-006-A/niewygodne-pytania/>

Opracuj pomysł na biznes lub inicjatywę społeczną uwzględniającą potrzeby społeczności państw globalnego Południa. Zastanów się, jak uwzględnić w swoim pomysle branżę, w której się kształcisz.

Edukacja obywatelska

Dział 2. Szkoła jako wspólnota

Uczeń:

Rozpoznaje problemy i potrzeby społeczności szkolnej, proponuje konstruktywne rozwiązania, w miarę możliwości (samodzielnie lub w grupie) podejmuje działanie w tej sprawie.

→ Zrównoważona szkoła

- Czym jest zrównoważony rozwój?
- Jakie są cele zrównoważonego rozwoju?
- Po czym poznam, że moja szkoła sprzyja zrównoważonemu rozwojowi?

Zadanie: Ustalcie, jakie kryteria powinna spełniać szkoła jako instytucja wspierająca zrównoważony rozwój. Sprawdźcie, które z nich są spełnione w waszej szkole. Przedstawcie też swoje rekomendacje do dalszej pracy nad zrównoważonym rozwojem w szkole.

Dział 3. Społeczność lokalna

Uczeń:

Samodzielnie lub w zespole poznaje oraz prezentuje lokalnie działające organizacje pozarządowe, analizuje formy ich wspierania, w tym wolontariat; w miarę możliwości angażuje się w działalność organizacji.

→ Organizacje pozarządowe w moim regionie

- Sprawdź, jakie organizacje pozarządowe działają w Twojej okolicy.
- Dowiedz się, które z nich zajmują się pracą na rzecz globalnych wyzwań (np. wspierają jeden z celów zrównoważonego rozwoju).
- Czy są wśród nich organizacje współpracujące lub wspierające państwa globalnego Południa?
- W jaki sposób możesz zaangażować się w działalność wybranej organizacji?

Dział 4. Demokracja i prawo

Uczeń:

Identyfikuje współczesne zagrożenia dla demokracji i inicjatyw, które im przeciwdziałają, formułuje opinię w tej sprawie i poddaje ją dyskusji.

→ Rządy prawa a dobrobyt

- Poznaj osiągnięcia laureatów nagrody Nobla z dziedziny ekonomii z 2024 r.: Darona Acemoglu, Simona Johnsona i Jamesa A. Robinsona:
- Z czego wynikają różnice w dobrobycie między państwami?
- Dlaczego społeczeństwa części państw zasobnych w złoża i surowce nie żyją w dobrobycie?
- Co trzeba zrobić, żeby społeczeństwa miały szansę podnosić jakość życia? Czy te warunki, Twoim zdaniem, dotyczą również Polski?

Postuchaj:

<https://www.polskieradio.pl/10/10944/artykul/3435350,nagroda-nobla-z-ekonomii-przyznana-za-badanie-roznic-w-dobrobycie-narodow>Lauraeci nagroda Nobla z czego wynika, że państwa się rozwijają - silne instytucje

Poczytaj:

<https://subiektywnieofinansach.pl/nagroda-nobla-z-ekonomii-stabilne-instytucje-wazne/>

Dział 5. Polska – władza, świat polityki i sfera publiczna

Uczeń:

Wyszukuje wiarygodne źródła informacji na wybrane tematy społeczno-polityczne, identyfikuje przykłady manipulacji i dezinformacji oraz fałszywe informacje; potrafi je weryfikować.

➔ Fact checking a cele zrównoważonego rozwoju

- Czym jest fake news, dezinformacja?
- Na czym polega fact checking?

Wejdź na stronę <https://demagog.org.pl/>

Wyszukajcie fake news związany z obszarem wybranego celu zrównoważonego rozwoju i dowiedzcie się dlaczego dana informacja nie jest prawdziwa, np:

- Polska to firma i można ją sobie kupić? (cel 16: silne instytucje)
https://demagog.org.pl/fake_news/polska-to-firma-i-mozna-ja-sobie-kupic-wyjasniamy-dezinformacje/
- Szczepionki są przyczyną śmierci łóączkowej? (cel 3: dobre zdrowie i jakość życia)
https://demagog.org.pl/fake_news/szczepionki-sa-przyczyna-smierci-loaczkowej-nauka-mowi-cos-innego/
- WEF chce kontrolować dostęp do wody, tlenu i żywności? (cel 6: czysta woda i warunki sanitarne)
https://demagog.org.pl/fake_news/wef-chce-kontrolowac-dostep-do-wody-tlenu-i-zywnosci-sprawdzamy/

Dział 7. Świat globalnych zależności

Uczeń:

Opisuje wpływ zależności gospodarczych na jakość życia ludzi w różnych częściach świata, wyjaśnia na czym polegają zasady odpowiedzialnej konsumpcji i patriotyzmu gospodarczego, w miarę możliwości je stosuje.

➔ Projekt edukacyjny: Kampania promująca sprawiedliwy handel

Sprawdźcie czym jest sprawiedliwy handel:

- Jaki jest cel sprawiedliwego handlu?
- Na czym polega sprawiedliwy handel?
- Które produkty/usługi są zgodne z ideą sprawiedliwego handlu?
- Czy idea sprawiedliwego handlu jest obecna w branży, w której się kształcisz?

Projekt: Zaplanuj i przeprowadź działania wspierające zwiększenie świadomości na temat idei sprawiedliwego handlu w branży, w której się kształcisz. Postaraj się wskazać:

- Dlaczego warto wspierać sprawiedliwy handel?
- Jak można w Twojej branży wdrażać ideę sprawiedliwego handlu (co mogę zrobić jako właściciel zakładu pracy, jak pracownik, jako konsument?)

Dział 7. Świat globalnych zależności

Uczeń:

Identyfikuje najważniejsze problemy globalne (w tym w zakresie zrównoważonego rozwoju) oraz na wybranych przykładach wyjaśnia konieczność międzynarodowej współpracy w celu ich rozwiązania.

➔ Współpraca międzynarodowa

Poznaj Cele Zrównoważonego Rozwoju. Wybierz spośród nich jeden, który uważasz za szczególnie istotny. Zastanów się, w jaki sposób Polska może we współpracy z innymi państwami (również globalnego Południa) przyczynić się do osiągnięcia wybranego celu. Swoje wnioski zaprezentuj na forum klasy.

<https://kampania17celow.pl/>

<https://www.un.org.pl/>

<https://dobrecele.pl/>

Matematyka

I. Liczby rzeczywiste.

Uczeń:

1) wykonuje działania (dodawanie, odejmowanie, mnożenie, dzielenie) w zbiorze liczb rzeczywistych;

→ Przeliczanie jednostek

Zadanie: W firmie odpowiadasz za logistykę. Masz zamówić transport z portu Grimsby do Zielonej Góry. W Anglii zamiast kilometrów stosuje się mile. Stąd centrum logistyczne wskazało, że trasa wyniesie 971 mil. Musisz przekazać informację kierowcy, ile to będzie kilometrów oraz obliczyć ile litrów paliwa jest konieczne do zakupienia (przy założeniu, że pojazd spala 30 litrów na 100 kilometrów).

- W jakich państwach stosuje się mile?
- Jakie jest pochodzenie tej miary?

I. Liczby rzeczywiste.

Uczeń:

1) wykonuje działania (dodawanie, odejmowanie, mnożenie, dzielenie) w zbiorze liczb rzeczywistych;

→ Obliczenia procentowe

Przeciętny T-shirt wyprodukowany w państwach globalnego Południa kosztuje 60 zł. Oblicz ile pieniędzy otrzyma szwaczka jeśli wiesz, że wszystkie pozostałe koszty są następujące:

- marża sklepu: 59%
- zysk marki: 12%
- materiał: 12%
- transport: 8%
- pośrednicy: 4%
- zysk fabryki: 3,5%
- ogólne koszty funkcjonowania firmy: 0,9%

na podstawie danych: https://www.cleanclothes.pl/materialy/publ_20_price_t_shirt_plpl.jpg

XI. Rachunek prawdopodobieństwa i statystyka.

Uczeń:

2) oblicza średnią arytmetyczną i średnią ważoną oraz znajduje medianę i dominantę.

→ Średnia arytmetyczna

Zadanie: Przeprowadź w szkole lub w klasie badanie dot. zrównoważonego rozwoju, np.:

- Czy oszczędzasz wodę (w jaki sposób, jak często)?
- Czy oszczędzasz energię elektryczną (w jaki sposób, jak często)?
- Czy podejmując decyzje zakupowe kierujesz się krajem pochodzenia produktu (albo jak ważne jest dla Ciebie pochodzenie danego produktu w skali od 1 do 5)?
- Czy podejmując decyzje zakupowe kierujesz się certyfikatami (np. fair trade)?
- Oblicz średnie wyniki i przedstaw je w formie wykresu.
- Czego się dowiedziałeś/aś; czy coś Cię zaskoczyło; jakie postawy warto wzmacniać, a które modyfikować?

Edukacja dla bezpieczeństwa

I. Bezpieczeństwo państwa.

Uczeń:

3) omawia zadania, struktury organizacyjne oraz podstawowe uzbrojenie i wyposażenie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;

→ Polskie siły zbrojne na świecie

- Gdzie obecnie polskie wojsko prowadzi misje wojskowe?
- Jaki jest cel prowadzonych misji?
- Jak misje wojskowe wpływają na bezpieczeństwo?
- Jaka jest Twoja ocena prowadzenia misji wojskowych przez polskie wojsko?

<https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/misje>

<https://www.wojsko-polskie.pl/misje/>

I. Bezpieczeństwo państwa.

Uczeń:

1) identyfikuje wyzwania dla bezpieczeństwa indywidualnego i zbiorowego, kategoryzuje je, przypisuje im właściwe znaczenie w kontekście bezpieczeństwa lokalnego i bezpieczeństwa całego państwa;

7) wymienia i uzasadnia geopolityczne, militarne i gospodarcze aspekty bezpieczeństwa państwa;

→ Odstraszanie (bezpieczeństwo) nuklearne

- Czy odstraszanie nuklearne jest gwarantem światowego bezpieczeństwa?
- Na czym polega doktryna odstraszania nuklearnego?
- Jak Twoim zdaniem powinien być zagwarantowany światowy pokój?
- Jakie wnioski wynikają z rozważań Annie Jacobsen w książce "Wojna nuklearna"?

<https://wiadomosci.wp.pl/tak-moglby-wygladac-koniec-swiata-maksymalnie-72-minuty-od-wystrzelenia-rakiety-7075212126350112a>

<https://www.youtube.com/watch?v=b0LpjynORBA>

II. Przygotowanie do działań ratowniczych w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (wypadków masowych i katastrof).

Uczeń:

3) wyjaśnia rolę i zasady funkcjonowania Państwowej Straży Pożarnej oraz Państwowego Ratownictwa Medycznego;

→ Działalność Państwowej Straży Pożarnej

- Gdzie polscy strażacy prowadzili misje ratownicze?
- Jakie korzyści płyną z prowadzonych misji - dla państwa przyjmującego i dla Polski?
- Na czym polega solidarność w misjach pożarniczych?
- Jak oceniasz jeden z wpisów na platformie X, w którym autor postawił tezę, że pomagamy innym „za frajer”, a kiedy Polska była dotknięta powodzią, to pomocy nie otrzymaliśmy? [dezinformacja]

<https://www.tvp.info/82331101/powodz-w-polsce-jak-dziala-mechanizm-solidarnosciowy-czy-polskim-strazakom-pomagaja-sluzby-z-innych-krajow>

<https://strazacki.pl/misje-zagraniczne-psz/>

II. Przygotowanie do działań ratowniczych w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (wypadków masowych i katastrof).

1. Ochrona ludności i obrona cywilna.

Uczeń:

6) identyfikuje obiekty opatrzone międzynarodowymi znakami ochrony dóbr kultury;

➔ Ochrona dóbr kultury

- Czym jest Komitet Błękitnej Tarczy?
- Jak wygląda znak Błękitnej Tarczy?
- Czemu służy Błękitna Tarcza?
- Jakie zbiory Twoim zdaniem powinny być objęte Błękitną Tarczą?
- Gdybyś miał/a przyznać znak Błękitnej Tarczy tylko 10 przedmiotom na świecie, to które by to były? Gdzie obecnie się one znajdują?
- Które dobra kultury zaginęły?

<https://www.euractiv.pl/section/praca-i-polityka-spoleczna/news/nowy-szef-unesco-zapowiada-zwiekszenie-ochrony-dziedzictwa-afryki/>

<https://trojka.polskieradio.pl/artukul/2892693,blekitna-tarcza-czyli-ochrona-dobr-kultury-w-zagrozeniu>

<https://www.tygodnikpowszechny.pl/krwawy-handel-kultura-27137>

Polecane strony

www.e-globalna.edu.pl – portal z materiałami i wskazówkami do pracy dla nauczycielek/nauczycieli

www.globalnepoludnie.pl – strona Polskiej Zielonej sieci poświęcona tematyce globalnego rozwoju

www.igo.org.pl – strona Instytutu Globalnej Odpowiedzialności

www.globalna.edu.pl – strona Ośrodka Działań Ekologicznych „Źródła”

www.amnesty.org.pl – polska strona Amnesty International

www.unicef.pl – strona UNICEF Polska

www.pah.org.pl – strona Polskiej Akcji Humanitarnej

www.bezuprzedzen.org – portal z materiałami dla osób pracujących z dziećmi i młodzieżą

www.kampaniespoleczne.pl – portal, gdzie można znaleźć kampanie społeczne m.in. o tematyce mieszczącej się w edukacji globalnej

www.fairtrade.org.pl – portal z informacjami o sprawiedliwym handlu